

1953

11 Szabadság

1953

FÉRFI ARCKÉP, GITÁRRAL

Írta: LINEK ISTVÁN

Nem akarok egy ösrégi, ezerszer kifacsart igazságot újra előhurcolni, de mégis: valahányszor egy tehetséges emberrel találkozom, akinek a családjában a talentum semmiféle formában elő nem fordult, önkénytelenül meg kell kérdezem az örökre igaztató, a titokzatos feltárni kívánó

Linek István

mélyiségeket nagy kérdést — hennan? Honnan, kitől, miként örökölte a tehetséges ember a tehetségét — és: mi okból? Micsoda, nekünk érthetetlen, felsőbb rendelkezés következtében? Munkácsy Mihály családjában soha semmiféle piktor nem mutatkozott. Öbelőle pedig a világ egyik legnagyobb festőművésze lett. Emlethetnék most egy egész sereg zeneszerzőt, zongoristát, hegedűst akárkít, akire a saját rokonság úgy néz, mint valami

csodára, mert olyan nyelven beszélnek, amit ők soha semmilyen módon meg nem érthetnek.

Van ebben valami megdöbbentő, valami félelmetes. Szemben állunk egy kicsomózhatatlan nagy titokkal. Mint a születés és halál örök nagy titkával. Egy féligmeddig cselédleány és egy kőbor irnok, aki zsoldos katona féle is, találkoznak. Ebből a találkozásból egy törvénytelen gyerek születik — megszületett a világ egyik legnagyobb géniusza, Leonardo da Vinci.

Csosz János egy magyar festőművész. Clevelandban lakik. Brillinánsan tehetséges dolgokat fest. Soha festő nem volt a családjában.

Soha életemben olyan szerény embert nem ismertem, mint ez a kedves, talentumos Csosz János — lancettával kell kivésni belőle minden adatot, hogy Budapestén született, 1897-ben, édesapjával, Csosz Mihállyal és édesanyjával 1910-ben kerültek Amerikába, Pittsbúrghba, Akronba, azután Clevelandba.

És ha már benne vagyunk a lexiconi adatokban, amiből különben elég van Csósz Jánosról abban a nagy könyvben, ami az amerikai festőművészek adatait tartalmazza és abban a másikban, amelyik az ohioi művészek életkörülményeivel és teljesítményeivel foglalkozik, hadd szolgáljak itt néhányal, nem egészen részletes pontossággal és nem egészen időrendben.

A kitűnő magyar művész, akit magyar körökben sokkal kevésbé ismernek, mint amennyire elismerik őt az amerikai kritikusok és műbarátok, 1924-ben lett a Cleveland Institute of Art növendéke, amit persze egy akrobata ügyességével végzett el, úgy, hogy még ösztöndíjat és különböző lokális díjakat is kapott.

Iskola után jött a nagyvilág!

És Csósz János azóta minden kifejezési médiumban dolgozik:

fest főleg faliképeket, azután arcképet, tájképet, csinál illusztrációkat és valami olthatatlan szerelmet érez a rézkarc iránt.

Az Akron University Club falán van egy hatalmas freskója, ami ebben a zsánerben egy Brangwynnel vetekedhet, vagy egy Boutet de Monville-vel.

Se szeri se száma az alkotásainak végig az országban, ahol képeivel majdnem minden kiállításon szerepelt. Legutolsó nagy sikere azokkal a rajzaival volt, amelyekben a clevelandi nemzetiségek kulturkertjeit mutatta be egy sorozatban a Cleveland News olvasóinak.

A freskó éppen olyan nagy szerelme Csósz Jánosnak, mint a rézkarc, a legszebb példái ennek a clevelandi East százötödik utcai posta épület faliképei, a Collinwood High School, a Kirk High School és a Holy Ghost templom freskói.

Templomok, nyilvános épületek, színházak, hatalmas vendéglők mind egymásután vették ki a művész kezéből az ecsetet, hogy ha csak kis időre is, a magukénak mondhassák. A magyar tehetség csak úgy tombol, csak úgy szikrázik ezekben a dolgaiban.

Ha magyar testvér megáll a clevelandi Juvenile Court épületében és megnézi a faliképeket, örömmel, büszkén és meghatottan fogja megállapítani: én is magyar vagyok, mint ez a művész.

És örömmel fogja megállapítani ugyanezt az is, aki a clevelandi West oldali magyar görög katolikusok templomát, a Szent Mihályról elnevezett Istenházát fogja szemlélni.

Az Andersen meséi között van egy, ami egy pacsirtáról szól. Valaki megkérdezi a pacsirtát, hogy mit szeret legjobban csinálni.

"Énekelni," — mondja a pacsirta lelkesülten — "énekelni!" Persze, énekelni szeret a pacsirta legjobban, mint minden művész.

Vannak művészek, ezek közé tartozik Csősz János is, akik nem a torkukból énekelnek, vagy a mellkasukból, hanem a szemükből, — ezek nem hanggal énekelnek, hanem színekkel, vonalakkal, gyönyörű harmóniákban és kompozíciókban, akiknek a finoman megrajzolt és áhitatot keltő egyensúlyban elhelyezett mondanivaló szebben zeng, mint a legtökéletesebb kórus.

Csak énekelni, csak énekelni, mert semmi se fontos, csak a gyermeki naivság, ami hinni tud, a jóság a fontos és a szépség, az egyetlen örök igazság. Így énekelt Csősz János egész életén át, mikor végigkóborolta egész Eruópát, hogy beleszédüljön a szépségekbe, amit csak a legnagyobbak tudtak meglátni, Párisban, az örök városban, Rómában, Firenzében, a fehér li-liomok és hősköltemények városában, Velencében, ahol a tengerek királynéja trónol.

Naiv, az örök gyermek, a művész, hívó és tiszta tekintettel néz a szemedbe. Kezetfogsz vele és érzed, hogy kaptál valamit.

Ha én volnék a festő, arcképet festenék róla, egy tiszta szemű férfi arcképet, amint gitározik és énekel.

Mint minden igaz művész, Csősz János is szereti a gyerekeket. Egyre feljebb ivelő pályáján most két, igazán nekivaló munkán dolgozik — megillusztrálja János Jelenéseit, mint egykor William Blake, hogy ki-elégítse a miszticizmusát és egy sorozat gyermekkönyvet is illusztrál. Talán semmi se jellemzőbb, mint az, hogy a könyvek a művészet történetét tárgyalják.

Hogy hova fog Csősz János még feljutni, ki tudja? Ha valakinek olyan élettársa van, mint az ő szobrászművésznő felesége, Edythe, talán a legmagasabbra!

